

Turun yliopisto

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos

Filosofia

Kandiseminaari

5.11.2025

Tomas Vuorela

2408326

Metaetiikan teoriat ja moraalin motivoivuus – ovatko ne yhteensovitettavissa?

Sisällys:

1. Johdanto.....	2
2. Moraalinen motivaatio.....	3
2.1. David Hume'n teoria motivaatiosta.....	5
2.2. Internalismi ja eksternalismi moraalisisessa motivaatiossa.....	6
3. Metaetiikka ja sen teoriat.....	8
3.1. Intuitionismi.....	9
3.2. Ei-kognitivismi.....	10
3.3. Eettinen relativismi – Gilbert Harman.....	13
3.4. Relativismi – John Mackie.....	14
4. Moraalinen motivaatio ja metaetiikan teoriat.....	16
5. Pohdinta.....	19
Lähteet	

1. Johdanto

Etiikka on filosofian osa-alue, joka tutkii moraalista erityisesti sosiaalisesta näkökulmasta käsin; sen tutkimuksen odotetaan antavan vastauksia kysymyksiin, joiden oletamme helpottavan moraalisisesti haastavia tilanteita. Tämänlaiset moraalisisesti haastavat tilanteet ovat usein luonteeltaan toisiaan muistuttavia, sillä niissä kysytään samankaltaisia kysymyksiä: Miten minun pitäisi toimia? Mikä on oikein? Mikä on väärin? Mikä on hyvää ja mikä vuorostaan pahaa? Millainen ihminen minun tulisi olla? Normatiivinen etiikka pyrkii vastaamaan tämänlaisiin kysymyksiin tarjoamalla kehotuksia, kieltoja ja suosituksia. Jotta edellä mainitut kehotukset ja säännöt olisivat filosofisesti arvokkaita, täytyy niiden olla järkipärisesti perusteltuja ja johdonmukaisesti esitettyjä. (Sajama 2010, 8.)

Länsimaisen etiikan pitkän historian aikana etiikka on laajentunut koskemaan normatiivisen etiikan lisäksi myös toisenlaisia tutkimuskohteita. Nykyään moraalin tutkimus jaetaan tavallisimmin kolmeen pääryhmään: normatiiviseen etiikkaan, metaetiikkaan ja deskriptiiviseen etiikkaan. (Sajama 2010, 7.) Tässä tutkielmassa pyrin tarkastelemaan metaetiikan teorioiden esittämien ontologisten, epistemologisten ja semanttisten haasteiden vaikutusta motivaatioon, joka kohdistuu tekemiimme moraaliarvostelmiin. Miten metaeettisten teorioiden voidaan katsoa suhtautuvan moraalisen motivaation teorioihin, jotka pyrkivät selittämään motivaatiotamme toimia moraaliperiaatteidemme mukaisesti? Ovatko arvojen olemassaolon ja moraalikielen merkityssisällön kieltävät teoriat yhteensopivia moraalisen motivaation sisältämien näkemysten kanssa? Pyrkimykseni on arvioida ja tulkita metaeettisiä teorioita siitä näkökulmasta, joiden perusteella ne ovat mahdollista nähdä hyväksyvän tai edustavan jotakin moraalisen motivaation teoriaa.

Tutkielman aiheiden luonteen vuoksi näin tarkoituksenmukaiseksi sisällyttää David Humen tahtoa käsittelevän teorian, sillä se tuo ilmi moraaliperiaate-käsitteen monimerkityksellisyyden vaikutuksen moraalisisessa motivaatiossa. Tarkoituksena on, että Humen filosofian avulla käsittelyssä olevat aiheet on mahdollista selittää, mutta myös erotella toisistaan selkeästi ja ymmärrettävästi. Koska tässä tutkielmassa Humen filosofian tarkoitus on toimia pääsääntöisesti ”apuvälineenä”, jota vasten verrata sekä moraalisen motivaation teorioita että metaeettisiä teorioita, jätin Humen filosofiaan osoitettujen kritiikkien käsittelyn lyhyeksi.

2. Moraalinen motivaatio

Filosofisessa keskustelussa moraalisisella motivaatiolla tarkoitetaan sitä, että omaksutuilla moraaliperiaatteillamme on tapana saada meissä noiden moraaliperiaatteiden mukaista toimintaa; olemme usein, jos emme aina, motivoituneita toimimaan sellaisten moraaliperiaatteiden mukaan, jotka olemme hyväksyneet. Tulen käsittelemään tutkielmassani Gilbert Harmanin esittelemää ”moraalin pakottavuuden ongelmaa”, joka liittyy erottamattomasti moraalisen motivaation aiheeseen. Suomenkielisissä teksteissä aiheesta

puhutaan usein termillä ”moraalin pakottavuuden ongelma” ja englanninkielisissä vuorostaan moraalisen motivaationa (engl. *moral motivation*). Koska molemmat aiheet käsittelevät samoja kysymyksiä, käytän käsitettä ”moraalinen motivaatio” kattamaan ne molemmat.

Moraalinen motivaatio on ollut kauan merkittävänä etiikan ja metaetiikan tutkimuskohteena, sillä sen on nähty synnyttävän konfliktin sellaisten halujen ja pyrkimysten kanssa, jotka ovat merkityksellisiä yksilön oman edun kannalta. Tämä ilmiö on saanut filosofit pohtimaan kysymyksiä, kuten ”Mikä selittää moraaliperiaatteiden ja motivaation yhteen linkittyneisyyden?” ja ”Miksi toimintamme on usein moraaliperiaatteidemme mukaisia?”. Filosofinen keskustelu edellä mainituista kysymyksistä on johtanut keskusteluun etiikan perustavanlaatuisista ongelmista, jotka kiinnittyvät metaeettisiin haasteisiin, kuten moraalikielen semantiikkaan ja arvojen ontologiaan. Metaeettiset haasteet ovat jakaneet käsityksen moraalisen motivaatiosta karkeasti kahteen teoriaan, jotka ovat moraaliseen motivaatioon liittyvä internalismi ja eksternalismi. (Rosati, 2016.)

Internalismiin ja eksternalismiin liittyy kaksi selitystä vaativaa metaeettistä kysymystä. Ensimmäinen kysyy, motivoivatko moraaliperiaatteet välttämättä vai vain kontingentisti? Toinen kysyy, motivoivatko moraaliperiaatteet itsessään vai täytyykö niihin olla liittyneinä jokin halu tai jonkin muunlainen toimintaan pyrkivä mentaalinen tila (engl. *conative state*). Internalististen ja eksternalististen teorioiden vastuulla on selittää moraaliperiaatteiden ja moraalisen motivaation välisen suhteen lisäksi se, miksi henkilöt eivät aina toimi hyväksytyjen moraaliperiaatteiden mukaisesti. Miten teoriat selittävät tilanteen, jossa rationaalisuutta, vahvatahtoisuutta ja moraalista ymmärrystä osoittava henkilö ei kuitenkaan toimi moraaliperiaatteidensa mukaan? Miksi motivaatio joskus epäonnistuu? (Rosati, 2016.)

Jotta internalismin ja eksternalismin esittämät teoriat moraaliseen motivaatioon on mahdollista ymmärtää, on selitettävä, mitä välttämättömyys ja kontingenssi sekä moraaliperiaate tarkoittavat tässä kontekstissa. Moraalisen motivaation välttämättömyydellä tarkoitetaan sitä, että jos henkilöllä on vilpittömän käsitys omista moraaliperiaatteistaan, kokee hän välttämättä motivaatiota toimia noiden moraaliperiaatteiden mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että motivaatio on moraaliperiaatteiden essentiaalinen eli välttämätön osa. Moraalisen motivaation kontingenssi on vuorostaan näkemys, joka katsoo, etteivät hyväksytyt

moraaliperiaatteet onnistu itsessään motivoimaan henkilöä toimimaan niiden mukaisesti. Jotta moraalinen motivaatio toteutuisi, täytyy henkilöllä olla moraaliperiaatteiden lisäksi halu (engl. desire). (Rosati, 2016.) Halut tekevät moraalista motivaatiosta kontingentin, sillä ne voi ilmetä tai olla ilmenemättä henkilössä. Tässä tutkielmassa käsitteelle ”moraaliperiaate” on annettu kaksi erilaista tulkintaa riippuen metaeettisestä teoriasta. Moraaliperiaatteilla voidaan tarkoittaa joko arvoarvostelmien joukkoa, jonka alkiolla, eli yksittäisillä arvoarvostelmilla, on totuusarvo tai vuorostaan tunneilmausten joukkoa, jonka alkiolla ei ole totuusarvoa. Moraaliperiaatteet voidaan täten käsittää joukkona, jonka alkiot määrittävät sen mukaan kumpaa tulkintaa kannatetaan. Tämä moraaliperiaatteiden monitulkintaisuus tuo osansa siihen, kuinka metaetiikan teorioita on mahdollista verrata internalismiin ja eksternalismiin.

2.1. David Hume'n teoria motivaatiosta

Filosofinen keskustelu motivaatiosta sen yleisellä tasolla, ei pelkästään moraalisen motivaation näkökulmasta, tulee esille skotlantilaisfilosofi David Hume'n tuotannossa jo 1700-luvulla. Hume teki eron järjen ja tunteiden välille tutkiessaan motivaatiota, erityisesti tahtoa (engl. will), ihmisessä. Hänen mukaansa järjen avulla havaittu uskomuksen tai arvostelman totuusarvo ei onnistu yksinään motivoimaan henkilöä toimimaan, vaan myös halun tai tunteen täytyy olla läsnä. Hän kirjoittaa teoksensa ”Treatise of Human Nature” kolmannen osan luvussa 2 seuraavasti:

”Mathematics, indeed, are useful in all mechanical operations, and arithmetic in almost every art and profession: But 'tis not of themselves they have any influence. Mechanics are the art of regulating the motions of bodies to some design'd end or purpose; and the reason why we employ arithmetic in fixing the proportions of numbers, is only that we may discover the proportions of their influence and operation...” (Hume, 1739/2025 s. 216)

Hume toteaa, että matematiikan sisältämät matemaattiset tosiasiat ovat hyödyllisiä, kun tarvitsemme selkeyttä esimerkiksi tiettyjen asioiden määrässä. Tosiasia saa siis hyödyllisyytensä ihmisessä vasta, kun tilanteeseen lisätään jokin halu. Hume antaa oman

esimerkkinsä kauppiasta, joka hyödyntää matemaattisia laskutoimituksia saadakseen tietää, mikä arvoisia jotkin esineet ovat rahassa mitattuna. (Hume 1739/2025, s. 216). Tällöin järjen avulla saatu uskomus tosiasiaista ei ole syy toiminnalle, vaan halu, joka ”valjastaa” tuon uskomuksen käyttökohteekseen (Hume 1739/2025, s.218). Hume kohdentaa teoriansa järjen ja tunteiden välisestä relaatiosta tavoissamme toimia myös moraaliin. Hume toteaa seuraavasti:

” Since morals, therefore, have an influence on the actions and affections, it follows, that they cannot be deriv’d from reason; and that because reason alone, as we have already prov’d, can never have any such influence. Morals excite passions, and produce or prevent actions. Reason of itself is utterly impotent in this particular. The rules of morality, therefore, are not conclusions of our reason.” (Hume 1739/2025, s. 239.)

Hume katsoo moraalikäsitteiden tuottavan tekoja ja tunteita, mikä tarkoittaa sitä, ettei moraalilla voi olla peräisin ainoastaan järjestä, vaan se täytyy rakentua myös tunteista ja haluista. Hume teoria on siis se, että motivaatio itsessään on lähtöisin tunteista ja haluista, mutta ne eivät yksinään auta ihmistä niiden toteuttamisessa. Järkeä yksin ei voi tuottaa ihmisessä motivaatiota, sillä uskomusten merkityssisältö ja totuusarvo eivät riitä toimintaan ohjaamisessa. Motivaatio mentaalisenä tilana toteutuu vain, kun henkilöllä on tietynlainen halu, mutta järjen avulla kykenemme halujemme mukaiseen toimintaan.

Humen teoria on tärkeä moraalisen motivaation kannalta, sillä hänen pääsääntöisesti tahtaan käsittelevät argumenttinsa liittyvät vahvasti myös moraaliseen motivaatioon ja sen teorioihin. Vaikka Humen teoriaa voidaankin pitää suosituimpana tulkintana motivaatiosta, on ehdotettu myös sen kieltäviä näkemyksiä (Rosati, 2016). Humen teorian vastaisen näkemykset on mahdollista jakaa karkeasti kahteen joukkoon: teorioihin, joiden mukaan uskomukset kykenevät itsessään tuottamaan motivaatiota sekä teorioihin, joiden mukaan uskomukset tuottavat haluja, jotka yhdessä uskomusten kanssa synnyttävät motivaatiota. Tällöin Humen teoriaa voidaan nähdä yhteensopivana myös internalismin kanssa. Tämä monitulkintaisuuden mahdollisuus vaikuttaa Humen teoriaan siten, ettei sen kannattajat ole ainoastaan eksternalisteja. (Rosati, 2016.) Kuten moraaliperiaate-käsitteen

määrittelemisessä, myös Humeen teoriassa ja sen kritiikeissä esille tullut uskomusten ja tunteiden välinen kahtiajako on erityisen tärkeässä asemassa, kun siirrymme käsittelemään metaetiikan teorioiden suhdetta internalismiin ja eksternalismiin.

2.2. Internalismi ja eksternalismi moraalisisessa motivaatiossa

Edellisen luvun keskustelu uskomusten ja tunteiden välisestä vuorovaikutuksesta moraalisisessa motivaatiossa eivät ole internalismin ja eksternalismin keskeisin tarkastelun kohde, vaan kyseiset teoriat määrittyvät ennemminkin näkemyksistä, jotka liittyvät moraaliperiaatteiden joko välttämättömään tai kontingenttiin vaikutukseen moraalisisessa motivaatiossa (Rosati, 2016). Tämä on yksi syy sille, miksi etenkin internalismia, mutta myös eksternalismia käsittelevissä teksteissä käytetään pääasiassa ilmaisua ”moraaliperiaate” (engl. moral judgment) moraaliarvostelman tai tunneilmauksen sijaan. Kysymys moraaliperiaatteiden tarkemmasta sisällöstä tulee osaksi keskustelua vasta, kun on selvää, mitä moraalisen motivaation teoriaa kannatetaan. Moraaliperiaate-käsitteen tarkan merkityssisällön puuttumisen vuoksi, täytyy käsittelyssä olevat metaeettiset teoriat suhteuttaa näihin moraalisen motivaation teorioihin myös sitä kautta, mitä ne kieltävät. Tarkasteluun metaetiikan teorioiden ja moraalisen motivaation teorioiden yhteensovittamisesta siirrytään vasta tutkielman loppupuolella, mutta lukijan on tässä kohdassa hyvä huomata, ettei moraaliperiaatteiden määritelmä ole eksplisiittinen moraalisen motivaation teorioissa.

Internalismin mukaan henkilö, jolla on selkeä käsitys omista vilpittömistä moraaliperiaateistaan, on väistämättä motivoitunut toimimaan moraaliperiaateensa mukaan. Täten internalismi edustaa näkemystä, jossa moraaliperiaatteet sisältävät erottamattomasti moraalisen motivaation ja moraalinen motivaatio on välttämätön seuraus hyväksytyistä moraaliperiaateista. Moraaliperiaatteiden väistämätön vaikutus motivaatioon johtaa siihen, että internalismi tulkitsee ”moraalittoman henkilön” olevan käsitteellinen mahdottomuus. Tämän näkemyksen kannattajat katsovat moraalisen motivaation puutteen johtuvan moraalikäsitteisiin liittyvästä inkompetenssista tai epärehellisestä moraaliväitteestä. Epärehellinen moraaliväite tulee ilmi esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö toteaa moraaliväitteen ”Ihmisten tulisi auttaa vähävaraisia”, mutta ei tunne motivaatiota

toimia esittämänsä moraaliperiaatteen mukaan. Tällöin internalistit tulkitsevat, ettei hän oikeasti esitä moraaliväitettä, vaan saattaa esimerkiksi toistaa yleisen normin. Toinen selitys motivaation puuttumiselle voivat olla henkilön masentuneisuus tai tahdon heikkous. (Rosati, 2016.)

Eksternalismi vuorostaan kieltää moraalisen motivaation ja moraaliperiaatteiden välillä olevan välttämättömyyden ja katsoo niiden vuorovaikutuksellisuuden pätevän vain kontingentisti. Hyväksytyt moraaliperiaatteet saattavat johtaa motivaatioon, mutta eivät ole ainoa selittävä syy niiden ja toimintaan johtavan motivaation välillä, vaan moraaliperiaatteiden mukainen toiminta edellyttää jo taustalla olevaa toimintaan ohjaavaa mentaalista tilaa, esimerkiksi halua tai tunnetta. Moraalinen motivaatio on siten täysin mielestä lähtöisin, johon vaikuttavat monet psykologiset tekijät. (Rosati, 2016.)

Huomionarvoista on mainita, ettei tämä näkemys motivaation alkuperästä ole internalismissa samanlainen. Internalismi ei ota selkeää kantaa siihen, onko motivaatio lähtöisin mielestä vai mielen ulkopuolelta. Syy tälle on aiemmin mainittu ”moraaliperiaatteiden” epätarkka määritelmä. Internalisti voi tulkita moraalisen motivaation olevan lähtöisin mielen ulkopuolelta, jos moraaliperiaatteet on määritelty moraaliarvostelmiksi, joissa esiintyvät arvot ovat objektiivisesti olemassa ja tieto niistä onnistuu motivoimaan. (Rosati, 2016.) Jos internalisti vuorostaan tulkitsee ”moraaliperiaatteiden” tarkoittavan vain tunneperäistä asennoitumista jotakin kohtaan, on moraalinen motivaatio mielestä lähtöisin.

Toisin kuin internalismi, eksternalismi hyväksyy ”moraalittoman” henkilön olevan käsitteellisesti mahdollinen. Henkilö voi siis vilpittömästi ja pätevästi toimia moraalisia käsitteitä soveltaen, mutta häneltä voi silti puuttua tunne motivaatiosta toimia niiden mukaisesti. Vaikka motivaation puuttuminen voikin selittyä moraalikäsitteiden epärehellisestä käyttämisestä tai niiden ymmärtämättömyydestä, eivät ne riitä kattamaan kaikkia tapauksia, joissa moraalinen motivaatio puuttuu. Ihmiset tuntevat usein motivaatiota toimia hyväksytyjen moraaliperiaatteidensa mukaisesti, mutta silloin kun tunne motivaatiosta ei toteudu, ei syynä ole aukottomasti epäaito moraaliperiaate tai sen puuttuminen, vaan se, että ettei moraaliperiaatteista seuraa välttämättä moraalista motivaatiota. (Rosati, 2016.)

3. Metaetiikka ja sen teoriat

Useimmiten metaeettisten kysymysten tarkoitus on kohdistaa huomio etiikan ei-moraalisiin ominaisuuksiin. Metaetiikka tarkastelee moraalisen ajattelumme luonnetta muun muassa epistemologisesta, semanttisesta ja ontologisesta näkökulmasta käsin. Se pohtii kysymyksiä muun muassa arvojen olemassaolosta, niiden käsitteellisistä merkityksistä ja sisällöistä sekä siitä, miten olemme niistä tietoisia. (Sayre-McCord, 2023.) Normatiivisen etiikan ja metaetiikan moraalikysymykset ovat usein eroteltu ”ensimmäisen tason moraalikysymyksiksi” ja ”toisen tason moraalikysymyksiksi”. Ensimmäisen tason moraalikysymykset ovat etiikan pääasiallisia kysymyksiä, kuten esimerkiksi: ”Onko oikein valehdella?”. Metaetiikan moraalikysymyksiä on tapana kutsua ”toisen tason moraalikysymyksiksi”, sillä ne pohtivat ensimmäisen tason kysymysten sisällöllistä merkitystä, esimerkiksi: ”Mitä termillä ´oikein´ tarkoitetaan?” (Sajama 2010, 8.)

3.1. Intuitionismi

Intuitionismilla on pitkä historia erityisesti Britanniassa ja sen kannattajiin kuuluu monia filosofian suurnimiä, kuten Thomas Reid, Richard Price ja Henry Sidgwick. Sen yhtenä merkittävimpänä kannattajana voidaan kuitenkin pitää G. E. Moorea, jonka teosta *Principia Ethica* (1903) pidetään hänen tunnetuimpanaan. Teoksen ensimmäisessä luvussa ”Etiikan tutkimuskohde” (suom. Pietarinen) Moore määrittää etiikan tutkimuskohteeksi metaeettiset kysymykset ja pyrkii näin muuttamaan sen luonteen laaja-alaisemmaksi ja tieteellisemmäksi. Teoksessa kiteytyy Mooren näkemykset moraalikielen käsitteistä ja niiden suhteista, moraalien ja arvojen ontologiasta sekä niiden epistemologisesta statuksesta. Mooren esittämä naturalistinen virhepäätelmä liittyy vahvasti edellä mainittuihin metaetiikan kysymyksiin. (Oksanen 2010, 70.)

Luvussa ”Etiikan tutkimuskohde”, Moore pohtii sanan ”hyvä” määritelmää ja pitää tätä etiikan perustavimpana kysymyksenä. Hän ei ole kiinnostunut siitä, miten sanaa ”hyvä” käytetään arkikielessä, eikä siitä mitkä asiat ovat hyviä, vaan hän haluaa tietää mitä ”hyvä” on kohteena, ideana. Hän päätyy kantaan, jonka mukaan ”hyvä” on yksiselitteisesti, vain ja ainoastaan, ”hyvää” – sen käsite on määrittelemätön, yksinkertainen ja analysoimaton. Hän perustelee väitettään vertaamalla käsitteitä ”hyvä” ja ”keltainen”. Molemmat niistä ovat yksinkertaisia käsitteitä, sillä niiden ominaisuutta on mahdoton selittää jollekulle, joka ei niitä jo tiedä. Hän erottaa yksinkertaiset käsitteet kompleksisista käsitteistä ja kohteista, jotka muodostuvat vuorostaan monista ominaisuuksista. Esimerkiksi Moore esittää hevosen, joka voidaan määritellä muun muassa kavion ja nisäkkään käsitteillä. Kompleksisten kohteiden määrittäminen tapahtuu lopulta yksinkertaisilla käsitteillä, joita itsejään ei kyetä enää määrittelemään. Moore tukee ”hyvän” määritelmäänsä ”Humen giljotiiniksi” kutsutun opin avulla, joka toteaa, ettei siitä mitä on, voida johtaa sitä, mitä pitää olla. Arvojen ja tosiasioiden erottelu toisistaan perustuu siten siihen, ettei Moore pidä ”hyvää” minkään asian luonnollisena ominaisuutena. ”Hyvä” ei siis ole yhdistynyt minkään havaittavan ominaisuuden kanssa, joita ovat esimerkiksi väri, paino tai koko. (Moore 1903, 70–73.)

Mooren esittämä naturalistinen virhepäätelmä liittyy edellä mainittuun arvojen ei-naturalistiseen, eli arvojen ja luonnollisten ominaisuuksien eriävyyttä korostavaan näkemykseen. Sen mukaan emme voi johtaa eettisiä propositioita ei-eettisistä premisseistä. Tällä hän tarkoittaa sitä, että filosofit ovat tehneet virheen silloin, kun he ovat väittäneet esimerkiksi, että ”nautinto on hyvää”, sillä eettinen termi ”hyvä” on tuossa väitteessä määritelty nautinnon kautta. (Moore 1903, 87–88.)

Myöhemmin teoksessaan Moore esittää, että saamme tiedon hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä välittömästi intuition avulla. Ihmiset kykenevät tajuamaan moraalisia tosiasioita, niiden luonnetta ja niihin liittyvien periaatteiden sitovuuden automaattisesti ilman esimerkiksi erityistä päättelyprosessia tai tavallista aistikokemusta. Intuitioita voidaan pitää uskomuksina, joista olemme lähtökohtaisesti vakuuttuneita. (Oksanen 2010, 69.) Mooren esittämän intuitionismin mukaan ”hyvä” on yksinkertainen käsite, jota ei voida määritellä eikä sen arvo ole riippuvainen luonnollisista ominaisuuksista. Moraalista on kuitenkin mahdollista saada tietoa intuition avulla, mikä sitoo intuitionismin kannattamaan arvojen realistista

ontologiaa. Moraaliset tosiasiat ovat siten todellisuuteen kuuluvia objekteja, jotka ovat riippumattomia ihmisten käsityksistä tai olemassaolosta.

3.2. Ei-kognitivismi

Intuitionismi alkoi saada kritiikkiä 1900-luvun alussa ei-kognitivismin edustajilta, joiden näkemykset perustuivat loogisen positivismiin. Ei-kognitivismi keskitti huomionsa moraalikieleen ja pyrki eettisiä propositionia analysoimalla osoittaa moraalitiedon olevan mahdoton. Ei-kognitivismin edustajat pyrkivät tehdä saman etiikalle, minkä looginen positivismi vuorostaan tieteele; siitä on poistettava näennäiskäsitteet, joita ei voida empiirisesti verifioida. Ei-kognitivismin varhaisimman suuntauksen, emotivismin, kannattajan A. J. Ayerin näkemykset etiikasta keskittyivät erityisesti etiikan epistemologisiin ja semanttisiin ongelmiin. (DeLapp, kappale 3.)

Kielifilosofisen teoksensa kuudennessa luvussa ”Etiikan kritiikki” (suom. Kajamies) Ayer perustaa väitteensä sen puolesta, ettei eettisiä propositionia ole mahdollista analysoida, sillä niissä esiintyvät käsitteet ovat ”tyhjiä” ja totuusarvottomia. Ayer esittää kysymyksen eettisten propositionien, eli moraaliarvostelmien, ja synteettisten propositionien välisestä analogiasta. Ovatko arvoarvostelmat synteettisiä propositionia? (Ayer 1934, 175.) Synteettisten propositionien totuusarvo perustuu empiiriseen verifiointiin ts. totuuden korrespondenssiteoriaan, mutta arvoarvostelmilla ei näytä olevan tämänlaista ominaisuutta (DeLapp, kappale 3). Hän antaa esimerkkinä väitteen: ”Toimit väärin, kun varastit nuo rahat.” Hänen mukaansa tuon virkkeen sisältämä eettinen väite ”toimit väärin”, ei lisää proposition sisältöä, koska sitä ei ole empiirisesti mahdollista verifioida. Ainoa asia, mikä tilanteesta voidaan verifioida, on mahdollinen varkaus. Arvoarvostelmat eivät siten viittaa mihinkään tosiasioihin, jonka vuoksi Ayer päätyy näkemykseen niiden emotivistisesta, eli tunneilmauksellisesta roolista.

Emotivismin mukaan arvoarvostelmat ovat vain näennäiskäsitteitä, joilla ilmaistaan tunteita jotakin asiaa, tilannetta tai toimintaa kohtaan. Tämä johtaa siihen, että niiltä puuttuu

totuusarvo, koska ne eivät väitä mitään. Totuusarvo on kuitenkin proposition essentiaalinen ominaisuus, kun kysytään niiden paikkansapitävyyttä. Tämä arvoarvostelmien totuuden ja epätotuuden oletuksesta irrottautuminen on emotivismin arvoja koskevan ontologian perusta, jonka mukaan sekä objektivismi että subjektivismi ovat vailla pätevyyttä. (Ayer 1936, 180–181.) Objektivismilla tarkoitetaan kantaa, jonka mukaan objektiivista moraalitietoa on olemassa ja se on ihmisistä riippumatonta. Subjektivismi on objektivismin vastakohtainen näkemys, joka korostaa henkilökohtaisten moraalituntemusten olevan evidenssinä moraalista tosiasioista ja sallii moraalin suhteellisuuden. Edellinen edustaa moraalitiedon realismia, jälkimmäinen relativismia. (DeLapp, kappale 4.)

Ayerin emotivismin näkemys moraalista ja käsitys moraalikeskustelun sisällöttömyydestä herätti suosiota filosofien keskuudessa, mutta siinä nähtiin myös kehitettävää. Charles Stevenson muotoili emotivistisen näkemyksensä ja esitti teoriansa eettisten käsitteiden dynaamisesta ja emotiivisesta luonteesta. (Launis 2010, 171.) Stevenson toteaa sanojen sisältävän deskriptiivisen eli kuvailevan ja niiden merkitystä ilmentävän ominaisuutensa lisäksi myös dynaamisen luonteen. Esimerkiksi lausuessani ääneen lauseen: ”Suurin osa Suomessa pesivistä lintulajeista on lentokykyisiä” deskriptiivinen luonne on tuon lauseen kirjaimellinen merkitys eli sen merkityssisältö. Lauseen dynaaminen luonne on vuorostaan se, että se herättää kuulijassa jonkin tunteen tai toiminnan. Esittämäni esimerkkilause voi saada kuulijan esimerkiksi uskomaan, että uskon asian olevan siten kuin väitin tai haluan siirtää tuon uskomuksen kuulijalle. Selvimmin sanojen dynaaminen luonne tavoitetaan tilanteissa, joissa esitetään jokin toteamus, joka sisältää toiveen tai vihjauksen. Esimerkiksi, kun henkilö sanoo iltapäivällä: ”Koira on ulkoilutettu viimeksi aamupäivällä”, tarkoittaa hän todennäköisesti sitä, että koira olisi hyvä ulkoiluttaa nyt uudelleen ja toivoo herättävänsä siihen liittyvää keskustelua. (Stevenson 1944, 196.)

Sanojen emotiivinen luonne merkitsee Stevensonilla sitä, että esittäessämme esimerkiksi jonkin eettisen proposition, sisältää se deskriptiivisen sisällön lisäksi esittäjän tunteita ja asenteita tuota propositiota kohtaan. Sana ”hyvä” on erityisen vahvasti emotiivinen sekä dynaaminen. Stevensonin mukaan sanoessamme jokin asian olevan ”hyvä”, emme esitä väitettä sen deskriptiivisestä sisällöstä, vaan emotiivisesta, jolla on dynaaminen vaikutus muihin. Hyvälle ei voida antaa deskriptiivistä sisältöä, koska sitä ei ole. (Stevenson 1944,

202.) Tämän näkemys eettisistä propositioista on Ayerilla ja Stevensonilla sama, mutta Stevenson esittää eettisten termien emotiivisen luonteen lisäksi niiden dynaamisen merkityksen.

Emotivismi pyrki tehdä etiikasta tieteen kaltaista eikä välittänyt sen seurauksista. Emotivismin kannattajat keskittivät melkeinpä kaiken huomionsa eettisten propositioiden semantiikkaan ja tekivät johtopäätöksensä loogisen positivismin näyttämän suunnan mukaisesti. Tämä kuitenkin johti siihen, että moraaliväitteet, joilla on tärkeä ja perustavanlaatuinen paikka inhimillisessä elämässä, oltiin valmiita muuttamaan merkityksettömäksi ja sisällöttömäksi keskusteluksi.

3.3. Eettinen relativismi – Gilbert Harman

Myös eettinen relativismi sai kannattajia 1900-luvun länsimaisessa filosofiassa, joka nousi vastustamaan erityisesti moraliobjektivismia ja siitä seuranneita tieto-opillisia käsityksiä (DeLapp, kappale 4). Amerikkalaisfilosofi Gilbert Harmania voidaan pitää eettisen relativismin merkittävimpänä edustajana. Hän esittelee artikkelissaan ”Moraalirelativismiin puolustus” (1975), (suom. Varelius) moraaliarvostelmia koskevat näkemyksensä sekä teorian, joka esittää vastauksen moraalin pakottavuuden ongelmaan. Hieman syvemmän näkemyksen metaeettisestä relativismista esittää australialaisfilosofi John Mackie metaeettisen teoksensa luvussa ”Arvojen subjektiivisuus” (1977), (suom. Launis).

Harman esittää artikkelinsa alussa näkemyksensä siitä, että moraaliarvostelmat ovat järkeviä vain, kun niitä tarkastellaan suhteessa sopimukseen tai yhteisymmärrykseen, joissa ne ovat esitetty. Käytännössä tällainen sopimus syntyy, kun jokin ihmisryhmä sitoutuu noudattamaan yhteisesti hyväksytyjä periaatteita sanallisesti tai sanattomasti. Tämä moraaliarvostelmien suhde tietyn ihmisryhmän sopimukseen on Harmanin mukaan ainoastaan looginen väite, eikä hän väitä moraaliperiaatteiden olevan objektiivisesti samanarvoisia. Tämänlaisia yhteisymmärrykseen tai sopimukseen liittyviä moraaliarvostelmia hän kutsuu ”sisäisiksi moraaliarvostelmiksi”. (Launis 2010, 257.)

Sisäisten moraaliarvostelmien arvioimiseen liittyy keskeisesti vallitseva sopimus sekä ihmisryhmä, jonka keskuudessa jokin tietty teko on tehty. Vain tässä suhteessa olemme oikeutettuja sanomaan tai arvostelemaan jonkun henkilön toimintaa. Voimme sanoa, että joku teki oikein tai väärin tai että jonkun olisi pitänyt tehdä tai jättää tekemättä jotakin. Harman määrittelee tarkasti ne eettiset käsitteet, joita hän käyttää esittäessään näkemystään sisäisistä moraaliarvostelmista. Esimerkiksi ”väärä” voi tarkoittaa hänen mukaansa joko sitä, että jokin tilanne tai toiminta on väärin tai sitä, että jonkun olisi väärin tehdä jotakin. ”Väärällä” Harman tarkoittaa jälkimmäistä määritelmää. (Harman 1975, 308-309.)

Esimerkkinä sisäisistä moraaliarvostelmista Harman kuvaa tilannetta kahdesta valtiosta, joissa molemmissa orjuutta harjoittava perinne on yhteisesti hyväksytty. Valtiossa A, kuitenkin ilmenee myös tuota moraaliperiaatetta vastustava piirre. Tämän seurauksena valtio A:ssa olevien orjien ei tarvitse hyväksyä asemaansa. Valtiossa B vuorostaan puuttuu tuollainen orjuutta vastustava piirre. Arvostellessamme noiden kahden valtion toimintaa, voimme todeta valtio A:sta vain sen, että he heidän ei olisi pitänyt harjoittaa orjuutta ja että he toimivat moraalisesti väärin. Tämä on siksi, koska valtiossa toimittiin ristiriitaisesti suhteessa yhdessä sovittuihin asioihin. (Harman 1975, 311–312.)

Moraalin pakottavuuden ongelma tarkoittaa moraalikäsitteiden toimintaa ohjaavaa luonnetta. Harmanin mukaan sopimuksen tehnyt yhteisö, jossa jokainen on hyväksynyt siihen kuuluvat moraaliperiaatteet, saavat aikaan sen, että sen jäsenillä on motiivi noudattaa kyseisiä moraaliperiaatteita. Motivaatio ilmenee esimerkiksi tilanteissa, joissa joku jäsen kokee katumusta tai huonoa omatuntoa tehdessään väärin. (Launis 2010, 257.)

Harmanin näkemykset painottavat moraalin perustumista sopimukseen sen tehneen yhteisön sisällä. Suhteessa tiettyyn yhteisöön voimme arvostella tiettyjen tekojen oikeellisuutta ja vääryyttä – Harman vastustaa täten moraaliobjektivismia ja puolustaa moraalista konstruktivismia. Harmanin loogisuuteen rajattu näkemys moraaliarvostelmista vaikuttaa siihen, ettei hän tarkastele metaetiikan kysymyksiä spesifimmin.

3.4. Relativismi – John Mackie

Australialaisfilosofi John Mackie käsittelee metaetiikkaan liittyviä kysymyksiä relativistisesta näkökulmasta käsin. Metaetiikkaa käsittelevän kirjansa ensimmäisessä luvussa ”Arvojen subjektiivisuus” (suom. Launis) Mackie muotoilee argumenttinsa moraaliobjektivismia vastaan. Hän lähtee liikkeelle väitteestä, jonka mukaan moraaliobjektivismi on juurtunut liian syvälle eettiseen kieleen ja ajatteluunne, mikä on mahdollistanut oletuksen moraalikäsitteiden perustumisesta objektiiviseen olemassaoloon. Vakiintunut käsitys jostakin ei kuitenkaan oikeuta sen kyseenalaistamattomuutta. (Mackie 1977, 259–261.) Tämä näkökanta toimii perustana moraalin virheteorialle (engl. *error theory*), jonka avulla Mackie pyrkii perustella näkemystään arvo-objektivismia vastaan. Hänen arvo-objektivismiansa kohtaan esitetty kritiikkensä nostaa esiin moraalin pakottavuuden ongelmaan liittyviä haasteita, joihin vuorostaan Harmanin relativistisen teorian voidaan katsoa vastaavan.

Virheteorian mukaan moraaliajatteluunne ja -kieleemme syvästi kiinnittynyt moraaliobjektivismiin oletus johtaa siihen, että esittämämme moraaliväitteet ovat epätosia tai virheellisiä. Hän esittää perusteluikseen kaksi argumenttia, joista ensimmäinen on suhteellisuusperustelu ja toinen omituisuusperustelu. Suhteellisuusperustelu argumentoi moraaliobjektivismia vastaan viittaamalla moraalisääntöihin ja niiden välisiin ristiriitaisuuksiin. Argumentti ei kuitenkaan perustu siihen tosiasiaan, että moraalisäännösten välillä on erimielisyyttä, vaan siihen, että ne johtuvat puutteellisista tai virheellisistä arvoihin kohdistuvista aistimuksista tai havainnoista. Mackien mukaan moraalisäännösten eriävyys selittyy paremmin hypoteesilla, jonka mukaan on pikemminkin niin, että elämäntapamme määrää suhtautumisemme niissä ilmeneviin periaatteisiin, kuin että periaatteiden hyväksymisestä seuraa elämäntapamme. (Mackie 1977, 263–265.)

Omituisuusperustelu vuorostaan keskittyy vastaamaan moraaliobjektivismiin liittyviin metafysiisiin ja epistemologisiin kysymyksiin. Mackien mukaan, jos arvot olisivat objektiivisesti olemassa, olisivat ne hyvin outoja olioita tai ominaisuuksia, jotka poikkeaisivat kaikesta muusta maailmassa esiintyvistä. Tämä tarkoittaa sitä, että kykymme, joilla ne havaitsisimme, täytyisi olla perustavanlaatuisesti poikkeava muiden aistiemme kanssa. Tällainen aisti kuitenkin puuttuu ihmiseltä, mikä tekee väitteestä mahdottoman hyväksyä. Asiaan ei vaikuta se, ovatko arvot naturalistisia vai ei-naturalistisia, sillä molempiin liittyy

sama ongelma: miten arvoista itsenäisinä olioina tai osina luonnollisissa ominaisuuksissa, on mahdollista tehdä havaintoja ja arvostelmia? (Mackie 1977, 265–268.)

Mackie kieltää täysin objektiivisen arvojen olemassaolon, mutta tämä ei tarkoita sitä, että hän edustaisi arvosubjektivismia. Arvosubjektivismiin pätee samat ongelmat kuin arvoobjektivismiin, jotka liittyvät arvojen olemassaoloon ja niistä tietämiseen. Koska emme pääse käsiksi moraalialueeseen objektiiviseen tietoon, on moraaliväittämät epätosia tai ainakin virheellisiä. Mackien näkemys ei edusta tämän näkökulman vuoksi perinteistä eettistä relativismia, vaikka hänen käyttäkin moraalirelativismia tukena väitteilleen. Esimerkiksi Harmanin mukaan moraaliarvostelmat ovat suhteellisia, ja niihin liittyneiden sopimusten avulla pystymme esittämään niistä sisäisiä arvostelmia.

4. Moraalinen motivaatio ja metaetiikan teoriat

Tässä luvussa tarkastelen aiemmin esitettyjen moraalisen motivaation ja metaetiikan teorioiden mahdollista yhteensopivuutta. Pyrin tulkitsemaan metaeettisten teorioiden näkemyksiä suhteessa moraalisen motivaation sisältämiin teorioihin sellaisesta näkökulmasta, joka tekee niiden vertailemisesta ja yhdistämisestä perusteltua. Metaeettisten teorioiden esittäjien, jotka tutkielmaani ovat valikoituneet, ei voida sanoa olevan tulevien päätelmieni virallisia edustajia; kyse on omista tulkinnoistani.

G. E. Mooren edustama intuitionismin kannattaa lyhyesti esitettynä näkemystä sekä arvojen realistisesta ontologiasta, jossa arvot ovat objektiivisesti olemassa että moraalikognitivismia, jonka mukaan arvoista voidaan tietää. Tulemme intuitiomme avulla välittömästi tietoisiksi yksittäisten tekojen, käytäntöjen ja asiantilojen moraalista luonteesta; ovatko ne hyviä vai pahoja, oikeita vai vääriä. Intuitionismin epistemologiset ja ontologiset tulkinnat arvoista tarkoittaa sitä, että sen metaeettisessä teoriassa moraaliperiaatteet nähdään arvoarvostelmina, joilla on totuusarvo. Esimerkiksi sanoessani ”On väärin valehdella” esitän eettisen proposition, joka on tosi tai epätosi. Tämä tulkinta totuusarvon sisällyttämisestä moraaliperiaatteisiin ei itsessään ohjaa jompaankumpaan moraalisen motivaation teoriaan, sillä kuten Humeen teoriasta tulee ilmi, eivät tosiasiat itsessään riitä synnyttämään

motivaatiota, vaan niiden lisäksi halun on oltava läsnä. Mooren ei kuitenkaan suoranaisesti käsittele sitä, mikä saa meidät tekemään hyvää, vaan vain ”hyvää” käsitteenä, ideana. Mooren esittelemä naturalistinen virhepäätelmä voidaan kuitenkin nähdä viittaavan siihen, ettei hän ajatellut moraalisen motivaation sisältyvän hyväksytyihin moraaliperiaatteisiimme. Hän sanoo, etteivät arvot ole määriteltävissä luonnollisten ominaisuuksien, kuten nautinnon, kautta. Jos ”hyvä” on käsitteellisesti erillinen nautinnosta eli tunnekokemuksestamme, miksi se ei olisi erillinen myös motivaatiosta, joka sekin on tunteisiin perustuva mentaalinen tila. Moraaliperiaatteet täten tarvitsevat jotakin niiden lisäksi, jotta moraalisen motivaation on mahdollista toteutua.

Tulkitsen siis Mooren intuitionismin edustavan näkemystä, jonka mukaan moraalinen motivaatio syntyy, kun moraaliperiaatteet ja halut ovat henkilössä läsnä. Moraaliperiaatteiden riittämättömyys moraalisisessa motivaatiossamme viittaa moraalisen motivaation eksternalistiseen teoriaan, mutta tämä ei kuitenkaan riitä tekemään siitä aukotonta tulkintaa Mooren intuitionismista. Eksternalismi katsoo moraalisen motivaation olevan kontingentti toteutumisessaan, sillä moraaliperiaatteiden lisäksi tunteen tai halun on oltava läsnä. On kuitenkin mahdollista, ettei tämä ole Mooren tosiasiallinen tulkinta moraalisen motivaation toteutumisesta. Mikäli Mooren mukaan moraaliperiaatteista seuraisi välttämättä moraalista motivaatiota, edustaisi hän todennäköisesti internalismia, jossa moraaliperiaatteet synnyttävät niiden mukaisen halun tai tunteen. Tällöin Mooren intuitionismi olisi vastakkainen Humeen teorialle. Vaikka Mooren intuitionismille eksternalistinen teoria saattaakin olla todennäköisin vaihtoehto, jää sen kanta moraalisisesta motivaatiosta kuitenkin epävarmaksi.

A. J. Ayerin emotivistinen tulkinta moraalikielestä katsoi moraaliväitteiden olevan merkityssisällöttömiä ja totuusarvottomia tunteiden ilmauksia, joista ei ole mahdollista tietää. Moraalikielen sisältämien käsitteiden ja väitteiden tietämiseen liittyvästä mahdottomuudesta seuraten, Ayer hylkäsi arvoja koskevan ontologisen objektivismiin ja subjektivismiin. Ayerin emotivismi täten edustaa arvojen ei-kognitivismia ja antirealismia, mikä vaikuttaa hänen moraaliperiaatteita koskevaan tulkintaansa. Ayerin tulkinta moraaliperiaatteiden tunneilmauksellisesta roolista moraalikeskusteluissamme tekevät arvioinnin moraalisisesta motivaatiosta melko suoraviivaisiksi. Kun moraaliperiaatteilla on vain

tunneilmauksellinen rooli, on niiden linkittyminen moraaliseen motivaatioomme yksinkertaisesti se, että ne ilmaisevat tunteen eli motivaation, joka henkilöllä jo on (Rosati, 2016). Tällöin sopivaksi moraalisen motivaation teoriaksi osoittautuu internalismi, jonka mukaan moraaliperiaatteet onnistuvat motivoimaan itsessään. Internalismin motivaation toteutumista koskeva välttämättömyys selittyy myös: jos henkilö ei koe motivaatiota ilmaisemaansa moraaliperiaatetta kohtaan, ei se ole silloin vilpitön tai todenmukainen kuvaus henkilön moraaliperiaatteista. Ayerin emotivistiset näkemykset moraalien perustumisesta tunteisiin mahdollistaa sen, että se voidaan tulkita edustavan internalista teoriaa.

Moraalirelativismien edustajat G. Harman ja J. L. Mackie kritisoivat molemmat moraaliobjektivismia, mutta omista argumenteistaan käsin. Harman esittää näkemyksensä siitä, että moraaliarvostelmat ovat päteviä, järkeviä ja mahdollisia vain silloin, kun niitä tarkastellaan suhteessa jonkin ihmisjoukon tekemään sopimukseen tai yleiseen yhteisymmärrykseen. Harmanille moraaliperiaatteet ovat siten moraaliarvostelmia, joilla on totuusarvo. Harmanin metaeettinen teoria on erityisen selkeä moraalisen motivaation kysymyksessä, sillä hän esittää ratkaisun moraalien pakottavuuden ongelmaan. Harmanin teoria selittää, miten moraaliarvostelmista eli totuusarvon sisältämistä propositioista on mahdollista seurata motivaatiota. Moraalinen motivaatio syntyy yhteisön tekemän yhteisiä (moraali)sääntöjä koskevan sopimuksen seurauksena. Yhteisön jäsenillä on motivaatiota noudattaa yhdessä sovittuja sääntöjä, sillä niiden rikkomisesta voi seurata esimerkiksi sanktioita sekä pahenksuntaa muissa yhteisön jäsenissä. Harmanin relativistinen teoria onnistuu, esimerkiksi Mooren intuitionismia paremmin, selittämään moraaliarvostelmien ja moraalisen motivaation yhteyttä. Harmanin teoria voidaan nähdä edustavan internalismia, jossa yhteisesti hyväksytyistä moraaliperiaatteista seuraa motivaatiota noudattaa niitä. Tilanne, jossa yksilö ei ole sitoutunut yhteisiin sääntöihin, on kuitenkin Harmanin teorialle ongelmallinen. Motivoiko moraaliperiaatteet, vaikka niitä ei olisi tehty jossakin yhteisössä yhteisesti? Ainakaan ne eivät olisi enää moraaliarvostelmia Harmanin tarkoittamassaan mielessä. Tähän mahdolliseen tilanteeseen Harman ei kuitenkaan esitä vastausta artikkelissaan.

J. Mackien muotoileman ”moraalin virheteorian” mukaan moraaliobjektivismi perustuu moraalikieleemme kiinnittyneeseen olettamukseen eikä ole tosiasiasa paikkansapitävä kanta. Virheteorian mukaan moraalijattelumme ja -kieleemme vahvasti kiinnittynyt oletus moraaliobjektivismista on johtanut siihen, että moraalialia koskevat väitteemme ovat vääjäämättä epätosia. Virheteoriaa Mackie tukee esittämällään suhteellisuusperiaatteella ja omituisuusperiaatteella. Suhteellisuusperiaatteen mukaan hyväksytyt moraaliperiaatteet selittyvät ennemminkin tavoistamme elää kuin toisinpäin. Omituisuusperiaate kohdistaa huomion moraaliobjektivismiin metafysiisiin ja epistemologisiin haasteisiin. Mackien mukaan objektiivisesti olemassa olevat arvot olisivat ”outoja” olioita, jotka poikkeaisivat muusta maailmassa ilmenevästä. Tämä luo ongelman ihmisaistien rajallisuudesta; meiltä puuttuu aisti, jolla havaita nuo ”omituiset” entiteetit. Mackien esittämä kritiikki haastaa Mooren näkemyksen intuitiosta, jonka avulla koemme välitöntä motivaatiota arvojen ja moraaliperiaatteiden mukaista toimintaa kohtaan.

Mackie edustaa antirealismia lisäksi myös kognitivismia, sillä hän tulkitsee moraaliväitteiden kuitenkin väittävän jotakin totuusarvon sisältämää, vaikkakin virheellisesti. Mackien metaeettinen teoria keskittyy vahvasti vain moraalien ontologisiin ja epistemologisiin kysymyksiin, jotka eivät anna suoranaista vastauksia moraalille motivaatiolle. Mackien teoksen ensimmäisestä luvusta ”Arvojen subjektiivisuus” voi kuitenkin todeta sen, ettei hän näe mahdolliseksi sitä, että moraaliperiaatteet onnistuisivat vaikuttamaan elämäntapamme. Jos moraaliperiaatteet eivät vaikuta tapoihimme elää, on epäilyttävää tulkita Mackien teoria internalismia edustavaksi. Jää kuitenkin epäselväksi, onko internalismi eksternalismia selvästi parempi tulkinta Mackien metaeettisistä näkemyksistä.

5. Pohdinta

Edellä käymäni metaetiikan suuntaukset ja niissä esiintyvät näkemykset ovat vain muutamia esimerkkejä metaetiikkaan liittyvistä käsityksistä, eivätkä ne täten anna kaikenkattavaa kuvaa 1900-luvun moninaisesta keskustelusta. Myös tutkielmaani valikoituneet metaetiikan teoreetikoiden artikkelit eivät onnistu kattamaan heidän kokonaisvaltaisia näkemyksiään, vaan esittelevät nekin vain pääpiirteisesti. Metaetiikkaan liittyvät kysymykset ja tutkimustavat,

joilla niihin pyrittiin löytää ratkaisuja, vaikuttivat vahvasti käsitykseen siitä, minkä ajateltiin olevan etiikan perimmäinen tehtävä. Erityisesti emotivismin voimakas tulkinta moraalikielemme totuusarvottomuudesta ja merkityssisällöttömyydestä johti murrokseen etiikan tutkimuksessa, jonka seurauksena syntyi monia sitä vastustavia teorioita. Vahva reaktio emotivismia vastaan osoittaa, ettei sen tekemiä moraalikieltä koskevia argumentteja haluttu hyväksyä. Metaetiikan teorioiden voidaan nähdä vaikeuttavan toimijuuttamme, joka on erottamaton osa ihmisenä olemista. Jos arvoja ei ole olemassa eikä niistä voida tietää, mikä antaa meille vastauksia normatiivisiin kysymyksiin kuten, miten meidän pitäisi toimia? Mitä käy moraalille motivaatiollemme?

Moraalisen motivaation teoriat pyrkivät selittämään hyväksytyjen moraaliperiaatteiden ja motivaation välillä ilmenevää, jos ei kausaalisuutta, ainakin korrelaatiota. Kun nämä teoriat yhdistettiin metaetiikan teorioiden kanssa, tulivat lopputuloksista melko vaihtelevia. Selkeimmin ja onnistuneimmin yhteensovittavuus moraalisten motivaatioteorioiden ja metaeettisten teorioiden välillä tapahtui A. J. Ayerin emotivismissa ja Gilbert Harmanin relativismissa. Nämä metaeettiset ”systeemit” onnistuvat selittämään moraalista motivaatiotamme internalistisesta näkökulmasta käsin, vaikka niissä asennoidutaan ”moraaliperiaatteisiin” eri määritelmien. Mooren intuitionismista on mahdollista löytää eksternalismiin viittaavia piirteitä, mutta selkeää kokonaiskuvaa sen suhtautumisesta moraalin motivoivuuteen ei ollut mahdollista tehdä. Mackien relativismissa yhteensovittaminen osoittautui tätäkin haastavammaksi haastavimmaksi. Hänen metaeettisestä teoriastaan oli mahdollista löytää vain internalismin kieltävä piirre, mutta siitä ei ole mahdollista luoda pätevää johtopäätöstä hänen käsityksestään moraalista motivaatiosta.

Huomion arvoista on mainita myös se, ettei jokaisesta käsitellystä metaetiikan teoriasta ole mahdollista johtaa vastauksia kaikkiin moraalisen motivaation sisältämiin filosofisiin ongelmiin. Esimerkiksi moraaliseen motivaatioon keskeisesti liittyvään kysymykseen ”moraalittomasta” henkilöstä voidaan katsoa vastanneeksi vain Ayerin emotivismi. On mahdollista, että mikäli jokin internalismia tukevaksi tulkittu metaeettinen teoria osoittautuisi hylkäämään ”moraalittoman” henkilön käsitteellisen mahdottomuuden, olisi tämä yksi eksternalismia tukeva kanta. Tutkielmaan valikoituneet aineistot ovat täten määrittäneet sen,

kuinka syvällisesti moraalisen motivaation teorioita ja metaetiikan teorioita on mahdollista verrata.

Lähteet

Ayer, A. J. (1934). *Etiikan kritiikki*. Suom. Timo Kajamies, teoksessa Oksanen, Launis & Sajama (toim.): *Etiikan lukemisto*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki university press

DeLapp, Kevin M. *Metaethics*, Spartanburg: internet encyclopedia of philosophy, <<https://iep.utm.edu/metaethi/#H1>> Viitattu 1.10.2024

Frankena, W. K. (1939). *Naturalistinen virhepäätelmä*. Suom. Mikko Wennberg, teoksessa Oksanen, Launis & Sajama (toim.): *Etiikan lukemisto*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki university press

Gowans, Chris (2021). *Moral relativism*, Stanford: Stanford encyclopedia of philosophy. <<https://plato.stanford.edu/entries/moral-relativism/#MetMorRel>> Viitattu 5.10.2024.

Harman, Gilbert (1975). *Moraalirelativismmin puolustus*. Suom. Jukka Varelius, teoksessa Oksanen, Launis & Sajama (toim.): *Etiikan lukemisto*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki university press

Hume, David (1739). *A Treatise of Human Nature*. Oxford: Clarendon Press, <https://www.files.ethz.ch/isn/125487/5010_Hume_Treatise_Human_Nature.pdf> Viitattu 28.11.2025.

Launis, Veikko (2010). teoksessa Oksanen, Launis & Sajama (toim.): *Etiikan lukemisto*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki university press

Mackie, John L. (1977). *Arvojen Subjektiiivisuus*. Suom. Veikko Launis, teoksessa Oksanen, Launis & Sajama (toim.): *Etiikan lukemisto*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki university press

Moore, G. E. (1903). *Etiikan tutkimuskohde*. Suom. Juhani Pietarinen, teoksessa Oksanen, Launis & Sajama (toim.): *Etiikan lukemisto*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki university press

Oksanen, Markku (2010). teoksessa Oksanen, Launis & Sajama (toim.): *Etiikan lukemisto*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki university press

Oksanen, Launis & Sajama (2010). *Etiikan lukemisto*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki university press

Rosati, Connie S. (2016). *Moral motivation*, Stanford: Stanford encyclopedia of philosophy, <<https://plato.stanford.edu/entries/moral-motivation/#MorMotMet>> Viitattu 24.10.2025.

Sajama, Seppo (2010). teoksessa Oksanen, Launis & Sajama (toim.): *Etiikan lukemisto*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki university press

Sayre-McCord, Geoff (2023). *Metaethics*, Stanford: Stanford encyclopedia of philosophy. <<https://plato.stanford.edu/entries/metaethics/>> Viitattu 1.10.2024

Stevenson, Charles L. (1944). *Eettisten termien emotiivinen merkitys*. Suom. Jussi Haukioja, teoksessa Oksanen, Launis & Sajama (toim.): *Etiikan lukemisto*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki university press